

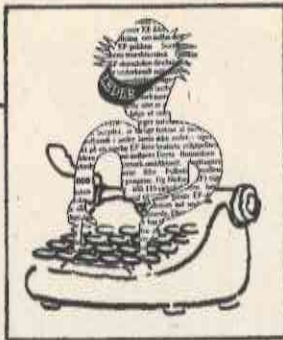
NOAH BLADET

August 1991 25,-

Natursyn

132

NATURSYN TIL DEBAT

For 20-25 år siden var miljø noget, der kun blev diskuteret i snævre kredse. NOAH var nogle af de første, der var på banen, og NOAH-bladet var en rum tid eneste egentlige miljøtidsskrift.

Sådan blev det ikke ved med at være. For 10-15 år siden havde miljøet det efterhånden så ringe, at det var åbenbart for enhver, at den var gal.

De enge, man kunne huske fra sin barndom myldrende af blomster og sommerfugle, var svære at finde. Istedet var der marker, hvor der voksede byg eller hvede – og intet andet. Pesticiderne havde sat deres spor i det danske landskab.

Ved kyster og i fjorde var det efterhånden svært at fange noget så banalt som en hundestejle eller krabbe. Istedet var der algevækst og iltsvind i vandet, fedtemøg og olie på stranden. Spildevand fra husholdninger og industri havde sat deres spor.

Sådan kunne der nævnes utallige eksempler på, at naturen ikke er, hvad den har været. Men hvad er 'natur' egentlig, hvad skal den være, og hvad skal vi bruge den til? Skal vi leve med den eller mod den? Det var nogle af de spørgsmål, der blev stillet i kølvandet på, at bekymringen for miljøet efterhånden var blevet allemands eje. Natursynsdiskussionen rasede.

Siden begyndelsen af 80'erne, hvor diskussionen var heftigst, har den ligget i dvale. Det synes vi i redaktionen på NOAH-bladet er en skam, derfor vil vi godt opfordre til 2. runde. Diskussionen er nemlig ikke blevet mindre vigtig. På miljøområdet går det fortsat sin skæve gang. Sommerfuglene er ikke kommet tilbage, og vi har fået udfordringer fra nye teknologier som f.eks. genteknologi.

Vi giver i dette nummer bolden op med to artikler, der griber i egen barm. Begge artikler er skrevet af forfattere, der står udenfor miljøbevægelsen, og begge artikler handler bl.a. om forholdet mellem miljøbevægelsen og dens natursyn. I næste nummer fortsætter vi diskussionen.

Jesper Lassen

NOAH-bladet
ISSN 0902-6657

NOAH-bladet udgives af
Miljøbevægelsen NOAH
Studivestergade 24, st.
1455 København K

Telefon: 33 15 60 52
Telefax: 33 91 11 18
Giro: 5 56 00 39

NOAH-bladets redaktion:
Jesper Lassen, Jon Theil Nielsen,
Søren Nielsen, Bodil Nissen, Peter
Fabricius, Peter Schaarup, Søren
Lindskrog, Gustav Lohse, Karin
Langendorf, Pia Buch Madsen.

Artikler i Noah-bladet giver ikke
nødvendigvis udtryk for Miljøbe-
vægelsen NOAHs holdning.

Hvis du vil i kontakt med Noah-
bladet, kan du skrive til vores re-
daktionssekretær på ovenstående
adresse eller ringe på: 33 15 60 52
(10-16).

Årsabonnement:
NOAH-bladet nummer 129-134:
125,-.
Institutioner og lignende: 225,-.

Ældre numre kan købes så længe
lager haves. Artikelindex kan kø-
bes på NOAHs sekretariat.

Meddelelser om flytning og reklama-
tion vedrørende levering rettes
til Postvæsenet.

Oplag: 2000 eksemplarer.
Sats: JM Fotosats.
Tryk: Dansk Tidsskrifttryk
Forsideillustration: Linda Balle
NOAH-bladet trykkes på 100%
genbrugspapir.

NATURSYN

I

En rigtig solnedgang. Nede ved stranden skuer jeg ud over havet. Til venstre i synsfeltet den lange tange, der strækker sig elegant ud mod den svindende sol. Til højre i et andet lys Næsset, som den lille halvø kaldes heroppe. Og så de af-lange skyer med flotte postkortagtige farver, den friske havluft og brusset fra bølgerne. Jo, den er god nok. Det er en rigtig solnedgang.

Endnu en solnedgang. Skorstenen danner rygstød. Jeg skuer mod himlen fra taghøjde, dvs. den der 4-5 etagers højde, som der er meget af her i Hovedstaden. Har siddet i et kvarterstid og hørt på byens mangfoldige lyde, betragtet mursejlerne, der her til aften er

kommet ind fra Fælleden, mærket den lette brise, lugtet til byens natur og set på silhuetter af tage og tårne. Og så gik solen ned.

Oplevelsen af solnedgangen er et must. Ikke fordi solnedgangen specielt er natur, samhørighed eller stille harmoni; men lige så meget fordi oplevelsen er en lise for sjælen og en del af vores kultur.

Den moderne naturvidenskab ville jo iøvrigt fortælle os, at en mere rimelig betragtning er, at det er Jorden, der bevæger sig, og ikke Solen. Jorden roterer simpelthen om sig selv samtidig med rotationen om Solen. Siddende på taget, stående på stranden drøner vi med en ganske anseelig hastighed rundt og rundt. Hvem sagde stille

solnedgang? Solen går ikke ned. Det er os, der drejer rundt og får det hele med i et moderne jet-set tempo.

Solnedgangen er et syn, ganske vist et natursyn, men i høj grad et syn, en forestilling, der foregår samtidig i landskabet og i vores hoveder. Hvis solnedgangen er naturlig, harmonisk og storslået, er den det, fordi oplevelsen af og fortællingen om den er en del af vores kultur, og kulturen fortæller os det sådan. Naturen kan således ikke fortælle os, om det er mest naturligt eller ægte at betragte solen gå ned fra stranden eller fra storbytaget. Naturvidenskaben kan fortælle os, at Jorden bevæger sig rundt om Solen, at den nedgående

Foto: Tommy Olofsson MIRA/2. maj

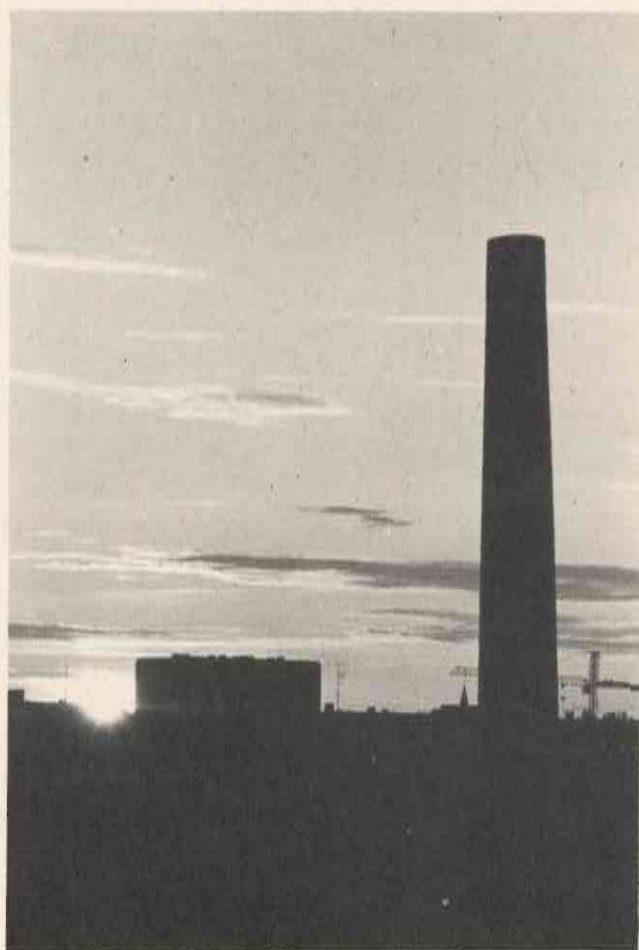
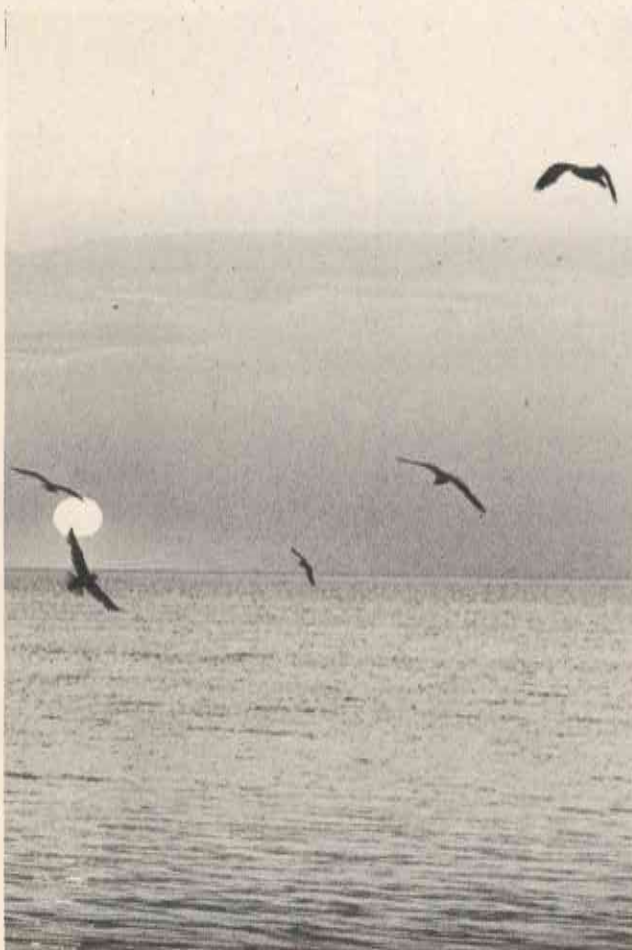

Foto: Peter Dahl

sols farve er en anden end middagssolens, fordi lyset brydes på en anden måde osv.; men naturvidenskaben kan ikke fortælle os, hvad en solnedgang er.

Denne himmeltur viser hen til et enkelt, men vigtigt forhold i diskussioner om solnedgange og natur- og miljøforhold. Måden, vi ser naturen på, er for det første et udtryk for vores kultur. Det sete afhænger af øjnene, der ser. Før det andet er vi på tværs af kulturelle skel alligevel i stand til langt hen ad vejen at vide, hvad vi taler om. Solnedgangen, forureningen osv.

er jo ikke kun tanker i hovederne på mennesker, der hører til en kultur. Kulturen er også indfældet i naturen.

Natursyn handler altså om de forestillinger, vi kulturelt gør os om naturen. Dermed kommer det også til at handle om de forestillinger, vi gør os om kulturen og dens måde at tænke over sig selv på. Forestillingerne er kultur. Derfor er de også åbne for tolkninger, for at blive anvendt i en kamp om magt og indflydelse. De er principielt åbne til diskussion, og dermed også åbne for at blive spændt

for en ønsket vogn – og så på den anden side igen åbne for modsigelse og kritik.

II

Betragtninger i stil med de ovenfor nævnte er inden for natursynsdebatten velkendte.¹ Her er der således intet nyt under solen. Natur som samfundspræget og samfund som naturpræget. Alligevel folder det kendte sig ud på nye måder igen og igen.

Der kan bl.a. være grund til at se forholdet mellem natur og kul-

Indagi

tur ud fra forskellige synsvinkler. Det må dog understreges, at der er tale om et meget komplekst og sammenvævet forhold. For det første bliver naturen i mere eller mindre forarbejdet grad brugt som grundlag for vores produktion, enten som *ressource* eller som *recipient*. I vores praktiske, og her især produktive, omgang med natur – vores naturpraksis – har vi et aktivt, stof- og energiudvekslende forhold til naturen. Her har naturvidenskabens projekt med at forstå naturen som ordnet og forudsigelig sammen med udfoldelsen af en teknisk og instrumentel fornuft haft en betydende rolle.

For det andet bruger vi naturen til *æstetiske oplevelser* og rekreative funktioner o.a. Her kan vi, jævnfør tidligere, ikke tale om den rene natur eller den ægte naturoplevelse. Tænk på solnedgangen, eller tænk på en nedlagt grusgrav, der efter endt gravning ligger hen med nogle småsøer og plantede eller indvandrede træer og buske. Vurderingen af den æstetisk rigtige indretning af grusgrave er til debat – og her taler naturen ikke selv.

For det tredje må vi erkende, at al menneskelig aktivitet og omgang med natur kan være risikabel. Naturomgang udgør altid en større eller mindre *risiko*. Når vi indfører et nyt kemisk stof som erstatning for et allerede kendt, kan vi ikke med fuld sikkerhed vide, om det nye stof vil mindske miljø- og sundhedsrisikoen på trods af omhyggeligt gennemførte undersøgelser.

De tre nævnte aspekter – natur som *ressource*, som *æstetik* og som *risiko* – rejser spørgsmål som: Hvordan skal vi indrette vores produktion? Hvilken natur ønsker vi til vores æstetiske oplevelser? Hvilken risiko skal vi acceptere i vores naturomgang? Spørgsmålene bliver i dag stillet på mange måder og fra flere kanter. Svarene henter ofte argumentation i økonomiske forhold, men lige så ofte i økologiske forhold. Fælles er dog, at der tit bliver henvist til en bestemt orden, pengenes orden eller naturens orden. Ofte bliver videnskaben ud i økonomi eller natur bragt til torvs for at argumentere

for netop denne eller hin løsning på et problem.

III

Vi skal indrette vores naturpraksis, så vi ikke skader miljøet, hedder det f.eks., men miljøet bekymrer sig ikke. Miljøet eller naturen kan ikke fortælle os, hvordan vi skal indrette vores kultur og hvilken naturpraksis, vi skal stræbe efter. Ved at lytte til naturen og naturvidenskaben kan vi få meget at vide, men ikke hvilken naturpraksis, der er den mest fornuftige.

Svarene på de stillede spørgsmål er ikke på forhånd givne. Vi kan ikke endeligt gå til videnskaben eller naturen for at få svar, men gør det alligevel. Det er her, vores natursyn kommer ind i billedet. De forestillinger, vi gør os om naturens indretning, dens *orden, harmoni og oprindelighed* spiller hele tiden med i de kulturelle svar, som vi giver; men det er stadig væk forestillinger og syn.²

Igennem vores naturpraksis ændrer vi naturen og os selv, og naturen i os selv. På den måde ændres vores natursyn. Omvendt vil de forestillinger, vi gør os om naturen, præge vores naturpraksis og vores forsøg på at regulere mere eller mindre fornuftigt på den igennem miljøpolitik, miljøbevægelse, individuel praksis osv.

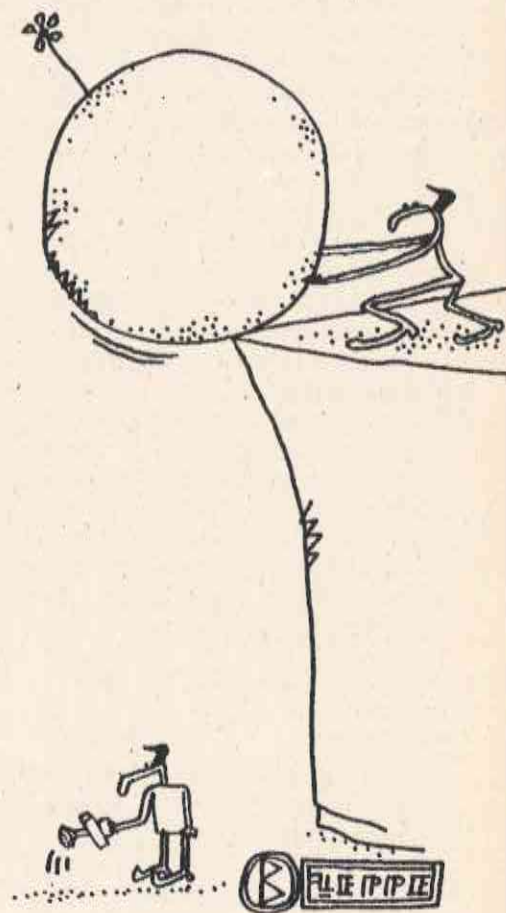
En fornuftig omgang med natur eller, som det hedder i dag, en bæredygtig udvikling kan ikke alene være haseret på naturen selv, den eksisterende naturpraksis eller for den sags skyld på et vilkårligt valgt, individuelt natursyn. De forskellige interesser i naturen er kulturelt betingede, hvad enten det er ressourcer, æstetik eller risici, der er på dagsordenen. De forskellige vurderinger kan ikke være endelige. Den centrale pointe kunne således være, at de forskellige interesser i og vurderinger af de ressourcemæssige, æstetiske og risikable forhold i relation til en given naturpraksis bør være gennemdiskuteret og afvejet i forhold til hinanden i en *saglig, demokratisk proces*. Der bør på den baggrund tages *fælles, bindende beslutninger* om vores naturpraksis.

En vurdering betyder her, at også grundlaget for vurderingen – herunder natursynet – bør tematiseres.

På den måde bliver diskussionen flyttet fra en stærk fokusering på især naturvidenskabens monopolagtige stilling, økonomiens dominans og andre installerede ordensforestillinger, ligesom forestillinger om naturens harmoni og oprindelighed bliver udfordret på deres historiske aktualitet.

IV

Forureningsproblemer har altid eksisteret; men i vores tid er det ikke kun det lokale miljø, der er påvirket. Den regionale og globale miljøpåvirkning er kommet til, og miljøproblemerne synes i højere grad at forekomme komplekse. Der har på baggrund af denne udvikling i forureningen været nødvendigt at opbygge en stor offentlig miljøadministration til at tage hånd om problemerne. Den eksisterende miljøplanlægning er imidlertid langt fra god nok. Der

er behov for en bedre miljøplanlægning og et bedre grundlag at planlægge ud fra.

Mulighederne for at kunne forudsige bestemte virkninger i miljøet af bestemte indgreb er tilstede, men begrænsede. Sikker dokumentation om miljøpåvirkninger og årsagsforhold på et detaljeret niveau findes ikke. Det hidrører bl.a. fra den kompleksitet, økosystemerne fremviser, og den kompleksitet, samfundets organisering af stof- og energistrømme udgør. En tilbundsående beskrivelse af naturens forhold vil aldrig kunne opnås, omend vi f.eks. har udmærket viden om de generelle mekanismer i økosystemer.³

Viden om miljøudvikling er utrolig vigtig, men langt fra nok i sig selv. Med betoningen af naturvidenskabens begrænsning og med vægten lagt på en demokratisk og forpligtende afvejningsprocedure, vil politiske valg i høj grad være centrale. Det er derfor vigtigt, at de forskellige miljømæssige vurderinger kan bæres frem af andre end miljøadministrationen og den teknisk-økonomiske fornuft.

Miljøoffentligheden er her en afgørende brik i udviklingen af vores miljøpolitik, og miljøgrupper og -bevægelser spiller i den forbindelse en vigtig rolle. Det betyder på den anden side, at miljøbevægelsen også bør forpligte sig selv på at udfolde tanker om de langsigtede perspektiver i vores naturpraksis og natursyn. Ligeledes bør kritikken af den teknologiske udviklings miljøkonsekvenser og økonomibinding, og den etablerede miljøadministrations strategi med at forsøge at planlægge sig ud af miljøproblemerne hele tiden følges op af selvrefleksion i miljøbevægelsens eget natursyn og forestilling om en fornuftig naturomgang, for til sidst ikke at glemme bevægelsens forhold til en afvejende og forpligtende, demokratisk procedure.

V

Hvad mener miljøbevægelsen om solnedgangen? Hvad er miljøbevægelsens natursyn? Spørgsmålene kan vanskeligt besvares. Miljøbevægelsen har jo ikke et omfat-

tende ideologisk eller politisk program og bør nok heller ikke have det. Samtidig er miljøbevægelsen jo mange bevægelser og mange grupper. Jeg vil alligevel på et meget afgrænset område om miljøbevægelse og natursyn kaste et par bolde op i luften.

Aksel Damborg har i en udmærket artikel i en NOAH-publikation taget fat om enkelte områder, hvor ændringer på miljøområdet i høj grad er påkrævede.⁴ Jeg skal af pladmæssige grunde undlade at gå ind i de enkelte forslag, men i stedet diskutere Damborgs tre grundlæggende principper for en fremtidig miljøpolitik.

"En fremtidig miljøpolitik skal bygge på tre principper:

- Alt er potentielt farligt, indtil det modsatte er bevist (eller sandsynliggjort).

- En aktivitet, der forurenar, må begrænses, og aktiviteten må omstruktureres, så dannelsen eller anvendelsen af de forurenende stoffer undgås.

- Processer, der anvender ikke-fornyelige ressourcer, skal begrænses og på længere sigt helt fjernes." (s 125)

Med fare for at gøre Damborg uret på flere punkter, vil jeg lade de tre principper, som iøvrigt kan genfindes i forskellige debatter om natur og miljø, danne afsæt for en tematisering af aspekter i et "grønt natursyn".

Set fra miljøbevægelsesside bør natursyn ideelt tematiseres på mindst to planer. Det ene er en kritik af det eksisterende politisk-

økonomiske systems natursyn og -praksis. Det andet er en gripen i egen barm. Jeg nøjes her med at tage fat om det sidste. Hvordan står det til med bevægelsens eget natursyn og forståelse for ændringer i samfundets naturpraksis?

"Alt er potentielt farligt, indtil det modsatte er bevist (eller sandsynliggjort)", skriver Damborg. Positionen er velkendt indenfor miljøkredse og rammer ind i et centralt og problemfyldt spørgsmål. På den ene side har miljøgrupper ofte fundet viden frem om farligheden af et givet stof, smidt døde fisk på ministerens bord osv., dvs. brugt traditionelle naturvidenskabelige domme som baggrund for kritik af miljøforhold. På den anden side råber man vagt i gevær og siger, at dette kemiske stof ikke er godt nok undersøgt. Det kan stadig vise sig at være miljøskadeligt, på trods af naturvidenskabelige undersøgelser, dvs. en kritik af naturvidenskabernes utilstrækkelige udsagn om natur- og miljøforhold.

Begge synspunkter hænger sammen med en forestilling om, at naturens orden eksisterer, og det er muligt at vide noget om denne orden igennem naturvidenskabelige og miljømæssige undersøgelser. Først når vi har tilstrækkelig sikkerhed, kan vi dog tillade indførelse af et stof, en given teknologi osv. Omvendt ses døde hummere som et tilstrækkeligt bevis på landbrugets næringsstofbelastning af havet.

Forestillingen om naturens orden som grundlag for regulering af vores naturpraksis bygger netop

på en forestilling om naturens forudsigelighed, som jeg kort har nævnt i det foregående. Med en modsætningsfyldt holdning til naturvidenskabernes dokumentationsevne og egnethed som planlægningsgrundlag, hvor naturvidenskaberne ureflekteret både kritiseres og så igen anvendes som grundlag for kritikken af planlægningen og teknologien, installeres forestillingen om naturens orden samtidig med, at en benægtelse af det, jeg har kaldt *naturen som risiko* finder sted.

"Dannelsen eller anvendelsen af de forurenende stoffer må undgås" er et udsagn, der også er hørt i forskellige miljødiskussioner. Bag udsagnet ligger der elementer af et natursyn, der fastholder en skarp skelnen mellem kultur og natur og en opfattelse af naturen som en genstand, der ligger uden for kulturen; den menneskelige aktivitet, som forurener naturen med farlige stoffer. Tænkningen er her udtryk for en særlig fornuft, der ser naturen som åben for os som ren genstand for teknisk manipulation (udledning af forurenede stoffer og begrænsningen af selvsamme udledning). Den særlige fornuft har netop som præmis, at vi står over for naturen. Vi stiller naturen foran os som en genstand. Vi taler om naturen, som om vi ikke var en del af den, som om storbyer og skibskatastrofer ikke selv er naturlige.⁶ Vores problem består ikke så meget i, at vi ikke lader naturen i fred, at vi ødelægger den osv.; men i at vi tror, vi står over for naturen. Det, at vi tilsyneladende kan beherske tingene, som f.eks. at undgå dannelsen og anvendelsen af forurenende stoffer, får os til at tro, at vi skal og tillige formår at beherske tingene.

En sådan selvidealiserende kunnen er en form for teknisk forholden eller fornuft, hvor vi objektiviserer verden, og indplacerer den i en særlig og begribelig orden. Igen er det især videnskabernes forståelse af en sådan orden, der bringes til torvs i denne begribelse og objektivisering. Det betyder en risiko for, at lade diskussionen om en miljøpolitik blive afløst af et videnskabeligt sikkerhedsprincip, der principielt og historisk er i kri-

se. Vi afdækker således ikke en orden, vi installerer den – og med henvisning til det principielt farlige, indtil det er modbevist, undgås at tage *naturen som risiko* som et kulturelt, *forpligtende* vilkår.

"Processer, der anvender ikke-fornyelige processer skal på længere sigt helt fjernes", hedder det. Princippet kan dække over et syn på naturen, hvor det vil være muligt at definere fornyelige og ikke-fornyelige processer, og rummer således en gentagelse af den skarpe modstilling mellem natur og kultur, hvor kulturen sættes over for naturen, hvor en bestemt installeret orden (en udgave af en stof- og energitænkning) anvendes som sidste reference for udformningen af en naturpraksis. En moderne form for økologisme, ligger og titter frem underne.

Naturen kan ikke være den bærende metafor for en radikal kritik af vores naturpraksis eller miljøadministration, hvad enten naturmetaforen dækker over forestillinger om naturens orden, naturens harmoni eller naturens oprindelighed. Så længe, vi tænker problemet i disse baner bliver naturen en fortabt og håbløs referent. Ved at placere grundlaget for kritikken stærkere i det kulturelle og

især det sociale og demokratiske felt, er der umiddelbart ikke nogen orden at henvise til, ingen absolut og positiv natur- eller kulturkategori. Det er her, *forpligtelsen* starter. Jeg skylder dog at sige, at lige så komplekst begrebet natur forekommer, lige så mangfoldigt og komplekst er begrebet kultur selvfølgelig at have med at gøre.

Endnu engang er solen gået ned, og lad den gøre det uendeligt mange gange endnu – i vore hoveder og over vore landskaber.

Poul Kragh

1. *Miljøskrift nr. 4, 1987: Naturen stopper ikke ved bygrænsen – om naturen og naturforvaltning. Miljøministeriet.*
2. *Poul Kragh: Forvandlingens atlas og illusionens natur. I ATLAS nr. 5/1987. Borgens Forlag.*
3. *Henning Schroll: Foureningens samfundsmæssige forankring. I GRUS nr. 24. Ålborg 1988.*
4. *Aksel Damborg: Hvor langt kan vi nå? I Lisbeth Aas-Andersen m.fl.: For miljøets skyld. NOAH's forlag 1989.*
5. *Lars-Henrik Schmidt: Det sociale selv – invitation til socialanalytik. Aarhus Universitetsforlag 1990.*

koert & bokalt

GLOBALEN er en butik, der er opstået i samarbejde mellem NOAH og den alternative handelsforening U-landsimporten. Bag alle varerne er der en portion ideologi. Nogle er økologisk dyrkede, nogle fremstillet af genbrugsmateriale og andre igen forarbejdet og købt direkte fra et kooperativ i den tredje Verden. Ideen med GLOBALEN er, at man kan få en lille smule bæredygtighed med i posen. Økologiske fødevarer var et centralt emne på NOAH's halvårsmøde. Det har GLOBALEN taget alvorligt. Så nu forhandles der øko-

logiske basisvarer som ris, bønner, korn, mysli o.s.v. til rimelige priser. Ud over dagligvarer og drikkevarer forhandles debatbøger, tøj, kontorartikler samt brugskunst. Det er også GLOBALENs formål, at være ramme om skiftende udstillinger i samarbejde med bl.a. NOAH's emnegrupper. Således arrangeres i midten af september en udstilling i samarbejde med NOAH-trafik. Butikken er nyindrettet og absolut værd at aflægge et besøg, slutter Jytte Lorenzen fra NOAH-butik: 39 27 90 04

EF spreder gift for et bæredygtigt landbrug, fortæller Per Henriksen. Med vedtagelsen af et fælles sprøjtegifts-direktiv i EFs landbrugsministerråd – er vi kommet endnu et par skridt ind i indre marked. Denne gang handler det om sprøjtegiftens frie bevægelighed på tværs af grænser – og national regulering. Dermed er et af de mest miljøfjendske direktiver kommet på plads mod Danmarks protest. Det har holdt hårdt – man prøvede allerede for 14 år siden at få vedtaget dette direktiv. Men dengang blev det blokeret. Siden har giftslaget bølget frem og tilbage imellem EFs institutioner, og for blot et år siden var der ingen i Miljøstyrelsen, der troede at dette direktiv blev vedtaget. Men så begyndte man at stramme op, godt sekunderet af de agrokemiske lobbyister. Samtidig har man været smart. Direktivet er nemlig et tomt rammedirektiv, hvor indholdet først efterfølgende bliver fyldt på i et hermetisk lukket embedsmandsudvalg.

Alt kan derfor ske – men man kan frygte det værste. Danmark er nemlig kommet i klemme. Vi har bl.a. en alternativ-vurdering af sprøjtegifte, som betyder at vi idag kan forbyde de mest miljøfjendske, hvis der er nogle der opfylder det samme formål – men som ikke skader miljøet så meget. Denne alternativ-vurdering ville man ikke have med i direktivet, ligesom "miljøgarantien" mangler. Samtidig er der tre gange så mange sprøjtemidler godkendt i hele EF, som vi tillader i Danmark. Så man skal ikke være den store ørn for at regne ud, hvordan dette kan udvikle sig i de kommende år, når grænserne forsvinder, og de fællesgodkendte sprøjtemidler kan cirkulere frit mellem landene og landmændene. Dette er i lodret modstrid med politikernes bestræbelser på at få et bæredygtigt landbrug i Danmark. Derfor har NOAH reageret skarpt på dette direktiv sammen med Naturfredningsforeningen og Greenpeace, slutter Per Henriksen fra NOAH Gensplejsning: 31 58 22 91

Gustav Lohse

MILJØKONKURRENCE

»Den Gyldne Regnorm« er en økologi – miljøpris i Danmark. Det er vinderprisen i en konkurrence, der henvender sig til alle.

Den gyldne regnorm er en pris, som en gruppe på ca. 20 – eksempelvis en skoleklasse, en fritidsklub, en pensionistforening eller lignende – kan få for at gøre en særlig indsats lokalt for miljøet. Den gyldne regnorm er ikke blot en pris. Det er en rejse for 20 personer til Amazonas regnskov. Ikke betalt af offentlige kasse men af deltagerne selv, idet hver gruppe for at kunne deltage i konkurrencen indbetaler 400 kr.

Det er så bidragene fra de forskellige grupper, der sætter vindergruppen i stand til at rejse til Sydamerikas truede regnskov, og dermed sammenknytte den lokale miljøindsats med den globale. Det er dog ikke de eneste vindere. Den store gevinst – rejsen til Sydamerika (evt. suppleret med lokale præmier) er blot anledningen til at grupper omkring skolen gør miljøet til den store vinder.

Det vil være nok at tage fat på for den enkelte klasse/gruppe. Blot for at få fantasien lidt på gлед, følger her i tilfældig rækkefølge forskellige ideer:

*Lav en video om, hvad de voksne kan gøre for miljøet.
Plant træer.*

Byg en kompost, som »fodres« med grønt fra skolen og hjemmene.

Start et økologisk væksthuis.

Lav skolehave, urtebed, forsøgshave.

Indsaml batterier.

Gør en særlig vand-spare indsats.

Gør en særlig el-spare indsats.

Indret skolegården, så den bliver mere fuglevenlig.

Indsaml og sortér brugt papir.

Det er godt hvis miljøindsatsen gøres i et samarbejde mellem forskellige mennesker. En skolekasse kan f.eks. samarbejde med pensionister, forældre, lejer- eller grundejerforeninger, sportsklubber, spejdere osv.

Ved den endelige bedømmelse vil der blive set på, hvorvidt den enkelte klasse/gruppe har brugt de indhøstede erfaringer udelukkende til sig selv, eller har søgt at inddrage andre grupper.

Ligesom Holbæk Kommune har Holmegaard Kommune, under overskriften »Den Gyldne Regnorm og affaldskulturen« besluttet at sponsorere de af kommunens

skoleklasser, som vil bidrage til etablering af en ny affaldskultur i befolkningen. Kommunen betaler deltagelsen i konkurrencen, såfremt klassen går ind på at udvikle kreative projekter, der kan fremme genbruget og en miljø – rigtig affaldskultur.

Sidste skud på udviklingen er at Charlotte Hallberg Trio har komponeret og indspillet en regnormesang, som kan fås ved henvendelse til projekt-sekretariat.

Desuden er billedhuggerne Lene Adler Petersen og Bjørn Nørgaard igang med at skabe en skulptur, som alle tilmeldte grupper får.

Holbæk Kommune har stillet sig til rådighed med sekretariat for projektet. Yderligere oplysninger kan fås hos:

Den Gyldne Regnorm

Jernbanevej 6

4300 Holbæk

tlf. 53 43 93 11. Lok. 6820

Eva Nielsen

Illustration: Kirsten Hoffmann

NATUREN ER STUM -DET

Er en forurenet sø unaturlig? Eller er den lige så meget natur som aborren i den kildefriske elv? Meget tyder på, at svaret på det første spørgsmål er nej! Og på det andet ja!

Vi kan ikke hente nogen beviser på naturens naturlige tilstand fra naturen selv. I naturen ligger ingen moral, ingen sande omgangsformer eller nogen vægtning af, hvad der er en rigtig natur. Naturen er stum.

Det er et provokerende synspunkt, der et øjeblik kan tage pusten fra os. Det betyder, at kemifabrikantens ødelæggelse af den lokale bæk og fjord ikke kan modargumenteres med henvisning til, at en ren fjord er mere naturlig end en gullig gusten og grumset død ditto. Der er ingen rigtig eller naturlig natur.

Der er ikke langt til den deprimerende konklusion, at vores arbejde for et bedre miljø bygger på en fed livsløgn. Det er dog, mener jeg, en forhastet slutning.

Ole Thyssen blev med bogen »Den anden natur« (Vindrose, 1982) eksponent for det antropocentriske (antropo=menneske) natursyn. Dette kan kort skitses v.h.a. et par citater fra Thyssens bog:

»Naturen kan ikke ødelægges. Den kan ændres og er ofte blevet det, sådan som f.eks. de små og store istider viser. Men disse ændringer følger stødt og roligt naturens love. Der er intet 'unaturligt' i, at ressourcer opbruges, mennesker myrdes, eller fisk dør i beskidte floder. Naturen lader liv og død betinge hinanden«.

Og videre:

»En beskidt flod er ikke 'ude af ligevegt'. Der er blot skabt en ny ligevegt. Men den nye ligevegt strider imod menneskers interesser og næsebor. I forhold til disse værdier kan naturen ødelægges. Det er ikke for naturens, men for menneskers

- Nogen kommentarer?

Tegning: Ulla Hilden

T ER OS DER TALER

skyld, at vi skal undgå at forurene».

'Naturen' er altså et billede vi bærer rundt på i vores hoveder. 'Naturen' er ikke et objektivt, uafhængigt af samfundet, eksisterende fænomen, men et kulturprodukt. Et billede af naturen som vi, i egenskab af vores deltagelse i samfundet, bærer rundt på, og er med til at reproducere gennem vores handlinger.

Samfundsform og natursyn

Naturen, eller retteligt vort natursyn, er skabt i samfundet som resultat af forskellige interessegruppers behov for at kritisere eller legitimere samfundsopbygningen og herunder magtfordelingen på herskere og beherskede. Liberalister argumenterer for deres samfundsmodel med henvisning til menneskets naturlige egoisme.

I liberalismens mest moralske fordærvede model, social-darwinismen, var målet endog, at samfundsopbygningen skulle følge junglelovene; »Den stærkeste overlever«.

Nazismen forsøgte også med henvisning til forskellige menneskeracers naturlige forskellighed at opbygge et samfund, hvor én race, den ariske, naturligt skulle herske.

I efterkrigstidens samfund bygget på en velfærdsstat, masseproduktion og -forbrug, var tesen, at mennesket naturligt vil ha' mer'. Ideologisk, politisk og økonomisk antog vi, at vores materielle behov aldrig ville tilfredsstilles. I denne vækstmodel antages endvidere, at naturen har uendelige ressourcer og potentialer i relation til at fortynde og uskadeliggøre reststoffer fra produktion og forbrug.

De forskellige samfundsmodellers anvender 'naturen' som argument for og legitimation af deres

- Ups!

Tegning: Ulla Hilden

utopia. Dette antyder, at 'naturen' bliver det nødvendige ideologiske element til understøttelse af egne interesser. Det betyder, at det herskende natursyn ingenlunde er tilfældigt eller frit valgt, men er en integreret og højst nødvendig del af den helhed, som samfundet udgør. Til en given økonomi og et givet politisk system kan ikke alle natursyn sameksistere.

Vi kan f.eks. ikke have et økonomisk system, der er baseret på evig materiel vækst, og samtidig antage at naturen *ikke* kan levere ressourcerne i samme evige tidsrum. Efterkrigstidens højvækst var således, som nævnt, funderet på et natursyn, hvori naturen fungerer som uendelig ressource- og affaldslager. Dette natursyn retfærdiggjorde de høje skorstenes og lange kloakrørs miljøpolitik. Og dette natursyns nære relation til vort masseforbrug og masseproduktion forklarer den kraftige modstand til kritikken af højvæksten, f.eks. som formuleret i »Grænser for Vækst«.

Miljøkamp og natursyn

Med dette billede af hvordan natursynet skabes og står i relation til samfundet, bliver det klart, at vi ikke kan hente en ny samfundsutopi, eller en moral for vores omgang med naturen i naturen selv. Vi kan ikke bygge vores miljøarbejde på et præfabrikeret billede af, hvordan naturen helst selv vil have det. Naturen med dens katastrofer, snyltehvepse, hysæner og uendelige råhed lever da heller ikke på nogen måde op til det Disneyianske billede af den forenede harmoniske klode.

Dette betyder ikke, som jeg skrev i indledningen, at miljøkampen skal høre op. Den forurenede sø er ikke lige så ønskelig som den rene, blot fordi den er lige så naturlig. Sagen er jo, at forurening er undertrykkelse eller beherskelse af andre individer, mennesker som dyr. Det er fordi, det strider imod mine interesser, at jeg reagerer imod det energioverforbrug, der fører drivhuseffekten med sig. Det

er fordi, jeg føler mine interesser, og dermed mig selv, undertrykt. Og vi kan ikke finde nogen argumenter for, hvorfor et samfund skal bygges på undertrykkelse.

Friheden forfægtes af alle (i hvert fald teoretisk) og undertrykkelsen bruges som skræmmebillede. Når anvendelsen af naturen, vores stofskifte med naturen, undertrykker store grupper af samfundsborgere, er det er yderligere argument imod denne naturpraksis. Den opretholdes jo i et økonomisk, politisk og socialt system, der praler med at være lighedens og frihedens garant. Det er et system, der bl.a. opretholdes af illusionen af, at ingen undertrykkes.

Når kritikkerne af denne naturpraksis efterhånden er/bliver mange nok, får kritikken magt; politisk magt. Modsigelsen mellem 1) det gamle samfund med en økonomi, politik og et socialt system, der er/var bygget på illusionen om naturen med de perfekte ressourceleverings- og affaldsbehandlingsegenskaber, og 2) erkendelsen af at naturen netop ikke er perfekt i en retning, arbejder for at en ny moral vil åbne sig for vor naturpraksis. Det vil berøre økonomien og politikken.

Det er ikke givet, hvad denne ny moral skal indeholde, derfor er det så afgørende, at miljøbevægelsen bliver medformulerende, når den

skal fastslås. Det kræver bl.a. at vi ikke sætter os i det frelste elfenbenstårn, urørlige og uden evne til at indgå i en samtale om videreudviklingen af et nyt samfund. Vi må som i en passiv revolution gå på kortsigtet kompromis med de langsigtede mål. Det indebærer, at vi også diskuterer og respekterer økonomiske målsætninger. F.eks. ved, som i Øresundssagen, at indgå i en diskussion af en forbindelses økonomi. Herunder ved selvstændigt at påvise det samfundsøkonomiske og langsigtede økonomiske potentiale i en boret jernbanetunnel.

En avanceret abe

Afsluttende vil jeg bemærke, at der ikke i det antropocentriske standpunkt i natursynsdiskussionen, kan findes argumenter for at vi skal pine og udrydde dyrene. At vi ikke, fordi vi netop er mennesker, kan kende dyrernes ønsker og følelser, er ikke en begrundelse for, at antage de ingen har.

For det første er det en kendsgerning, at mennesket genetisk ligger langt tættere på chimpansen, end chimpansen ligger på de intellektuelt mere primitive abearter. Det store skel mellem menneske og de andre pattedyr er således blot endnu et eksempel på et natursyn, der skjuler at menne-

sket kun er en meget avanceret menneskeabe med uhyre udviklede tekniske muligheder, men stadig forholdsvis primitive sociale færdigheder.

For et andet kan vi ikke pine og udrydde dyr, uden – i en hvis forstand – at pine og udrydde os selv. Identitet viser sig nemlig i alle sociale strukturer, at være et resultat af vores meget komplekse og flertydige relationer til andre individer. Men det må være klart at vores identitet således også afhænger af vores relationer til dyrene, til havet, vandet og luften. Vi kan ikke udrydde hvalerne, insekterne eller fuglene, uden vi selv bliver berørt. Vi kan ikke binde drægtige søer, spærre hønsene inde i snærende bure eller opdrætte tremmekalve, uden at det berører os og omformer vores identitet.

Vi løsriver os fra de naturgivne betingelser som mennesker og andre dyr har levet under i millioner af år, og løsriver os derved samtidig fra vores egen natur. I dén forstand bliver vi selv pint og slået ihjel. Derfor føler vi smerte eller sorg, når vi oplever dyr eller økosystemer blive spoleret. Som i ord sproget »man bader aldrig to gange i den samme flod«, gælder det, at vi aldrig vil forblive de samme, når vi udrydder vores medskabninger.

Kaare Pedersen

Tegning: Ulla Hilden

- Ingen kommentarer.

MILVÆSK

En vatpind

Bionedbrydelig plast, fremstillet af fornyelige råvarer er måske fremtidens redning for plastindustrien – og miljøet. Det Svenske tidsskrift Ny Teknik, kan berette om hvordan intensiv forskning i området har givet resultater: En fuldtud bionedbrydelig vatpind, der for 80 procent vedkommende er fremstillet af majs. Pinden forventes at komme på markedet senere på året.

Hvad det kommer til at betyde for forbruget af olie, der jo som bekendt er den dominerede råvare for de vatpinde, der ikke er lavet af træ, kan man kun gisne om. Og hvilke modforholdsregler de magtfulde oliestater vil tage mod denne trussel mod deres eksistensgrundlag er heller ikke til at vide.

JL

PVC forever!

Som modvægt til de nye tendenser indenfor plastic- og gummiproduktion der beskrives i sidens to andre notitser, kan vi oplyse, at i det evigt bagstræberiske England er PVC udnævnt til årets plastic...

JL

Spis dit viskelæder!

Det bionedbrydelige plastic er efterhånden på markedet. Det har fået det ellers så seriøse videnskabelige tidsskrift til at filosofere over, hvad der må være det næste. Og svaret er naturligvis: Gummi. Og hvorfor ikke lave gummi så bionedbrydeligt, at det er egnet til menneskeføde. Det vil åbne op for et utal af produkter vi hidtil har måtte leve foruden.

Hvor kyllingefarmene hidtil kun har været istand til at fremstille gode efterligninger af gummikyllinger vil man i fremtiden kunne få den ægte vare. Blandt de anvendelser der ellers kan fremhæves er følgende:

- Fremstilling af en sliktype, der eksploderer og farer rundt i munden, når den bliver tygget.
- Fremstilling af en elastikdrevet gummi-mus, der kan give huskatten, der aldrig kommer ned fra 4. sal, den fulde tilfredsstillelse.
- Fremstilling af spiselige baller, der vil lette oprydningen efter børnefødselsdagen.
- Men sidst og ikke mindst ser man et stort marked for slankemad. Hvad f.eks. med langsomt fordøjelige piller, der svulmer op i maven og giver en mæthedsfølelse, samtidig med at de blokerer for transport til og fra tarm-systemet.

JL

ØL OG VAND I KOLDING

Fakta om Kolding Miljøgruppe:

Kolding Miljøgruppe er en nystartet græsrodsbevægelse.

Den har tilslutning fra, dels folk som i mange år har deltaget i miljøpolitisk arbejde, dels folk som har savnet et forum, hvor de kan arbejde aktivt og konkret med miljøproblemer.

På kun 8 måneder er Kolding Miljøgruppe oppe på 35 medlemmer. Medlemsmøderne har været præget af gejst og mange aktivitetsforslag.

Efter debat på flere medlemsmøder er gruppens målsætning formuleret således:

Foreningens mål er aktivt at bekæmpe miljøsvineri, og at samle oplysning og informere om arbejdsmiljø og ydre miljø og sammenhængen mellem disse.

Informere om forurenede steder og stille krav til ansvarlige politikere og forurenere.

Primært ønsker foreningen at bekæmpe de miljøproblemer, der opstår i og omkring produktionen. Foreningen mener, at det i miljøgodkendelserne skal sikres, at produktionen tilrettelægges med den reneeste mulige teknologi og indrettes, så den ikke forurenere.

Affaldsmængden skal begrænses, og produkterne skal så vidt muligt kunne indgå i genindvindingsproduktion. Emballagen skal begrænses mest muligt, og skal kunne genanvendes.

Miljøarbejdet skal tage sit udgangspunkt, hvor forureningen opstår, nemlig i produktionen.

Sekundært vil foreningen arbejde for at informere forbrugerne om miljø- og ressourcerigtig indkøb/levevis og deltage aktivt i affaldssorteringen.

Demokratisk og aktiv struktur

Kolding Miljøgruppe har en demokratisk og aktiv struktur.

Demokratisk, fordi ethvert medlem har mulighed for direkte at være med i beslutningerne. Dagsorden udsendes til alle, som ønsker at deltage på møderne, der beslutter aktiviteterne.

Det er utrolig vigtigt, fordi Kolding Miljøgruppe først og fremmest lægger vægt på at arbejde konkret med miljøet.

Aktiviteter

Kolding Miljøgruppens første aktivitet var en kampagne for at finde forurenede grunde. Kampagnen skal supplere Vejle amts registrering af forurenede grunde og kemikaliedepoter.

Gruppen udarbejdede 5.000 pjecer, som blev uddelt målrettet rundt om i byen. Pjecen indeholdt en opfordring til at komme med oplysninger om mulige forureninger på et spørgeskema, der også kunne besvares anonymt.

Pjecen blev optrykt i chaufførernes lokale fagblad. Derudover lykkedes det at få en del presseomtale i de lokale aviser.

Det var imidlertid ikke kampagnepjecens spørgeskema, der gav de fleste resultater, men derimod mundtlige tips. Det samlede resultat afleveres snart til amtets miljøafdeling.

Aktiviteter vedrørende forurenede grunde og kemikaliedepoter har krævet meget af gruppens tid. Som eksempler på gruppens arbejde kan peges på ovennævnte sager:

Et bryggeri der pumper grundvand op få hundrede meter fra et kemikaliedepot, hvor der ligger 10-15 kg bladan. En familie som holder får på og tapper drikkevand nær en anden tungmetalforurenet grund. Det er to af de sager, Kolding miljøgruppe har arbejdet med i løbet af dens første leveår.

Kolding Metalværk

Kolding Metalværk har lige siden virksomhedens start i begyndelsen af 50'erne gjort sig bemærket, som en virksomhed der har tilsidesat alle hensyn til miljøet – både det ydre miljø og arbejdsmiljøet. Virksomheden smelter forskellige former for metalskrot. På et tidspunkt fik Kolding Miljøgruppe nogle oplysninger om, at virksomheden blandt andet havde haft en »filial« på en ejendom lidt uden for byen.

Kolding Miljøgruppe fik ejendommen indkredset, og tog kontakt med den familie, der nu bor der. Efter en tur rundt på grunden kunne det straks konstateres, at der var hold i oplysningerne. På et areal på cirka 1,5 tdr. land var jorden overalt fyldt med metaldele, bl.a. aluminiumsdele fra ophugede fly.

Herefter fulgte et større detektivarbejde, hvor miljøgruppen har samlet oplysninger ved tidligere og nuværende ansatte ved Kolding Metalværk, chauffører, naboer, tidligere ejere af ejendommen samt kommunens og amtets arkiver. Kolding Miljøgruppe har herefter kunnet kortlægge følgende:

Historien

Kolding Metalværk lejede i 1960 dette areal, hvor der dengang var en mindre grusgrav. En del af grunden blev brugt som oplagsplads for skrot, fortrinsvis aluminium, som blev kørt til smeltning på Kolding Metalværk.

Slaggerne blev kørt tilbage til grusgraven, hvor der blev foretaget en ekstra afsmeltning i et skur. De resterende slagger blev smidt i grusgraven. Over en periode på 6 år er der deponeret ca. 600 kg slagger om ugen.

På et tidspunkt blev der bygget en hal i kanten af grusgraven, hvor der blev indrettet et zinksmelteri. Restprodukter herfra er ligeledes smidt i grusgraven. I en periode blev grusgraven endvidere brugt som losseplads for omkringboende.

Denne grund var ikke registreret af Vejle amts miljøafdeling. Ikke desto mindre har myndighederne faktisk tidligere været invol-

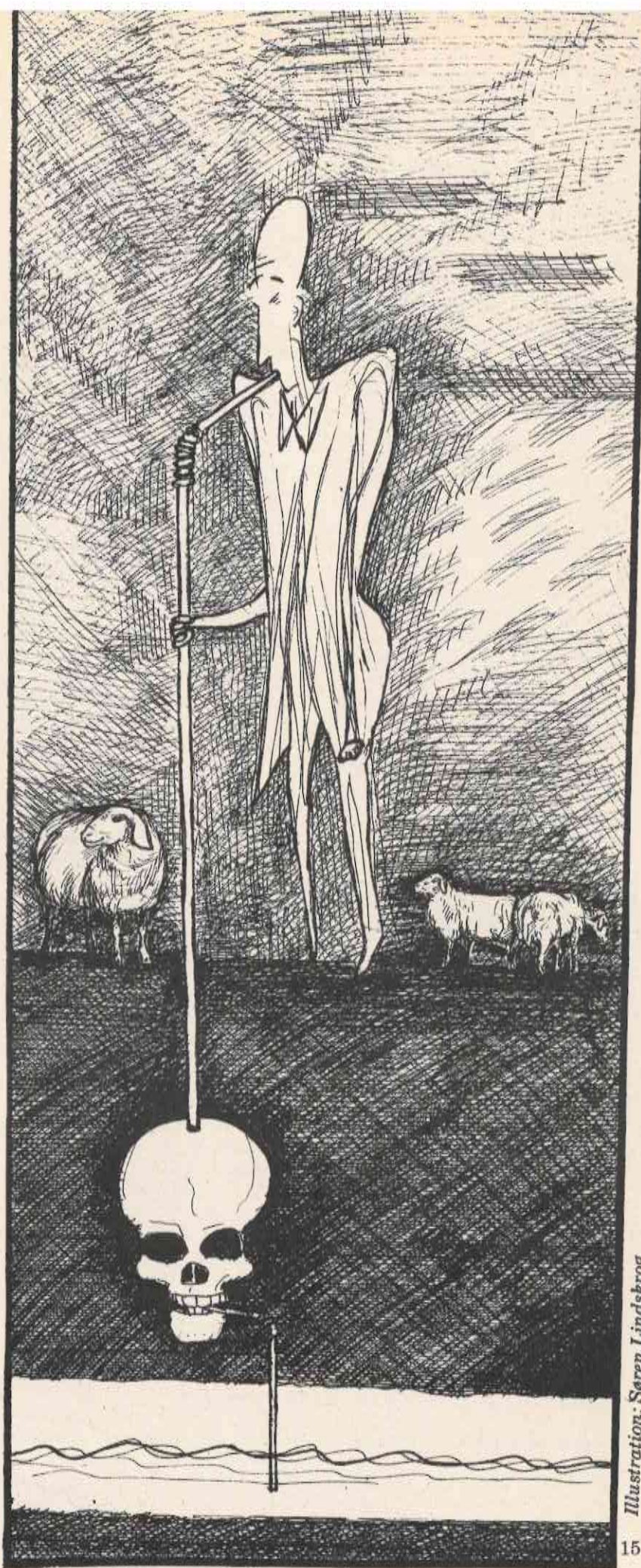

Illustration: Søren Lindskrog

veret i en sag vedrørende ejendomme. I 1971 havde Byudviklingsudvalget for Koldingegnen udstedt påbud om fjernelse af Zinksmelteriet, der var ulovligt opført, samt påbud om oprydning på ejendommen. I 1977 er amtet involveret i den samme sag på grund af, at der fortsat er oplagret store mængder metalskrot, slagger, med videre på grunden. Grusgraven er herefter dækket til, og resten af grunden er planeret og delvis beplantet.

De nuværende ejere har købt ejendommen i 1985, og har ikke været vidende om at der kunne være tale om en betydelig risiko for en alvorlig forurening af grunden. Familiens brønd, der kun er 8 meter dyb ligger 40-50 meter fra den tidligere grusgrav og familiens får har græsset på det metalfyldte område. Men familien har selvfølgelig i stigende grad undret sig over metalforekomsterne og slaggerne, der kom frem, når de gravede i jorden.

Sagen rummer i den forbindelse et delikat mellemspil. De nuværende ejere købte ejendommen af Hans Lind, ejendomsmægler samt nuværende viceborgmester og formand for teknisk udvalg i Kolding kommune. Hans Lind havde boet på ejendommen siden 1979, hvor han købte den af den mand, som havde udlejet grunden til Kolding Metalværk, og passede aluminiumsmelteriet.

Han har både overfor Kolding Miljøgruppe og i avisudtalelser fortalt, at Hans Lind fik alt at vide om Kolding Metalværks aktiviteter på stedet i forbindelse med handelen i 1979. Han havde angiveligt aftalt med Hans Lind at omtalte areal ikke skulle indgå i ejendommens pris, mod til gengæld ikke senere at skulle høre noget om grunden.

Det har derfor været overraskende, at Hans Lind tilsyneladende er total uvidende om, hvad der er foregået på stedet. Endda på trods af at han blandt andet har foretaget en afdækning af fundamentet fra zinksmelteriet!

Sagen

Kolding Miljøgruppe har forelagt de indsamlede oplysninger for miljøafdelingen i Vejle amt, der meget

hurtigt har iværksat undersøgelser på grunden. Vandprøver fra brønden har heldigvis vist, at vandet ikke er tungmetalforurenet. Det har vist sig at grundvandet strømmer væk fra brønden ned mod en nær liggende sø. Analyseresultater fra jordprøver og grundvandsprøver under grusgraven foreligger endnu ikke. Men boreprøverne viste op til 2 meter tykke slaggelag.

En sådan sag afdækker mange forskellige problemstillinger. I forbindelse med registrering af forurenede grunde og kemikaliedepoter er det for eksempel vigtigt, at få kortlagt de mange udløbere der kan være af en enkelt virksomhed. Kolding Miljøgruppe er nu igang med at få klarlagt Kolding Metalværks skiftende placeringer og affaldsdeponeringer op gennem virksomhedens historie.

En anden lære af denne historie er at det også er nødvendigt at vogte kritisk på genindvindingsvirksomheder, der mere er styret af interesser i fortjeneste end miljøhensyn!

Slotsmøllen

Koldings gamle bryggeri Slotsmøllen har også været i Kolding Miljøgruppes søgelys. I forbindelse med miljøgruppens aktiviteter vedrørende GORI's tidligere virksomhedsgrund, som ligger få hundrede meter fra Slotsmøllen undersøgte miljøgruppen blandt andet hvilke større vandindvindinger, der var i området. Dette fandt gruppen vigtigt, fordi GORI grunden er registreret som kemikaliedepot, dels pga. spild med videre gennem en lang årrække, dels fordi der i en brønd på grunden er deponeret gift indstøbt i asfalt, - ifølge GORI's egne oplysninger - formentlig 10-15 kg bladan.

Slotsmøllen har egen vandindvinding med en indvindingstilladelse på 192.000 m³ pr. år. Der indvindes fra to ca. 20 meters dybe borer. Bryggeriet anvender pt. ca. 85.000 m³ pr. år. Slotsmøllen er dog samtidig tilsluttet kommunal vandforsyning, og indtil 1987 blev kun ca. halvdelen af virksomhedens vandforbrug dækket af egen vandindvinding. I 1987 og 88 anvendte bryggeriet udelukkende

vand fra den kommunale vandforsyning, mens man foretog en renovering af vandindvindingsanlægget.

Sagen

Kolding Miljøgruppe fik nys om at Kolding kommune havde stoppet Slotsmøllens vandindvinding i 1989, men at denne var genoptaget. Miljøgruppen brugte offentlighedsloven og anmodede om aktindsigt. Det blev i sig selv en opgave, fordi det først var nødvendigt at undervise Kolding kommunes forsyningsforvaltning i offentlighedslovens bestemmelser. På trods af at forsyningsforvaltningen selv var af den opfattelse, at Slotsmøllens vandindvinding var alvorligt truet af forurening, og derfor havde fælles interesser med Kolding Miljøgruppe, vejede hensynet til en privat virksomheds renome åbenbart tungere end hensyn til miljøet.

Gennem sagsakterne kunne miljøgruppen nemlig konstatere, at Slotsmøllens selvforsyning med vand er en yderst betænkelig affære. Hele området omkring indvindingen er nemlig spækket med

Hvad er Kolding Miljøgruppe?

Som navnet antyder, er vi en gruppe mennesker, der arbejder for et bedre miljø. Det, vi vil gøre, er at samle oplysninger om og informere om både arbejdspladse og ydre miljø. Vi vil aktivt opsøge forurenende virksomheder og stille krav til de ansvarlige forurenere og politikere. Først og fremmest vil vi se på de miljøproblemer, der opstår i og omkring produktionen.

Hvordan kan miljøet forbedres?

Vi mener, at det i miljøoplysningerne skal sikres, at produktionen iværksættes med den mest miljøvenlige teknik og indrettes, så den ikke forurenar. Affaldsmængden skal begrænses, og produkterne skal kunne indgå i genbrug. Emballagen skal begrænses mest muligt og skal kunne genanvendes.

forurenede grunde. De mulige forureningskilder i området stammer fra grafisk industri, fremstilling af rengøringsmidler, en sølvsmiede, GORI grunden, den gamle gasværksgrund og flere nedlagte benzinstationer, hvoraf den nærmeste ligger 15 m fra Slotsmøllens boringer!

Forsyningsforvaltningen havde med baggrund heri i december 1989 nedlagt forbud mod at bryggeriet fortsat anvendte vand fra egne boringer. Kommunens forbud var bakket op af Vejle amts miljøafdeling og af embedslægen, der stærkt frarådede vandindvindingen.

Slotsmøllen valgte imidlertid at anke sagen til Miljøstyrelsen, der i juli 1990 ophævede kommunens forbud på vilkår om månedlige analyser for fenoler og opløsningsmidler. Selvom bryggeriet således fik grønt lys til fortsat vandindvinding, er Miljøstyrelsens afgørelse behæftet med masser af betænkeligheder. Blandt andet anfører Miljøstyrelsen:

»På baggrund af det foretagne analyseprogram, er der ikke grund til at tro, at de udtagne prøver har indeholdt miljøfremmede organi-

ske stoffer. Imidlertid er der ikke sikkerhed for, at de udtagne vandprøver repræsenterer den vandkvalitet, der vil være tilstede i boringerne efter længere tids pumping ved normal drift af boringen. Dette skyldes, at sænkingskeglen fra indvindingen ikke behøver at være nået ud til de forurenede jordlag.

Såfremt man ønsker at anvende boringerne, vil det i høj grad være nødvendigt løbende at følge udviklingen i vandets kvalitet«.

Skriften på væggen

Det burde få Slotsmøllen til at se skriften på væggen, men nej. Bryggeriet har i stedet valgt, at spille russisk roulette med virksomhedens produkt, og dermed også arbejdspladser. Slotsmøllen har genoptaget vandindvindingen og har nu yderligere fordoblet oppumpningen og dermed øget forureningsrisikoen. Ifølge bryggeriets egne oplysninger handler det om at spare en årlig udgift til kommunal vand på 120.000 kr. Til gengæld vil udgiften til miljøstyrelsens krav til analyser koste ca. 50.000 kr. årligt!

Kolding Miljøgruppes interesse for bryggeriets vandindvinding satte skub i bryggeridirektøren, der var blevet advaret fra kommunens forsyningsforvaltning. Miljøgruppen blev inviteret til møde med bryggeriet, nok i et forsøg på at undgå presseomtale af sagen. Kolding Miljøgruppe siger aldrig nej til en sådan invitation, men sælger ikke et af de vigtige våben i kampen for miljøet: Presseomtale. De lokale aviser fik historien og Kolding Miljøgruppe tog til møde med en bryggeridirektør, der viste sig at være rystende lidt klar over hvilken tikkende bombe Slotsøl bliver brygget på.

Kolding Miljøgruppe fik en aftale med bryggeriet om, at man nøje ville overveje hele situationen, og derefter melde tilbage i løbet af ca. en måned. Mødet fandt sted i begyndelsen af marts, men miljøgruppen har fortsat ikke fået en endelig tilbagemelding! Direktøren har dog meddelt, at man overvejer at dele vandforsyningen således, at der anvendes kommunalt vand til selv brygningen.

Mikael Betzer
Verner W. Hansen

Kamp
Danne o
foruren
Kampgr
gende z
ton, læs
Det sam
betaler
-forurenu

til af en kampagne for at finde
if til a. 5.000 nycear, med tel-
linconer, redosot, godes-
er på 12.000 kr. Alle der ind-
4 giro 5 88 34 04 - mærket
emil kampagne regnskab.

Kolding Miljøgruppe
Mikael Betzer, Clemensgade 33
75 53 88 82 - Giro 5 88 34 04

KOLDING MILJØGRUPPE
v/Mikael Betzer
Clemensgade 33
6000 Kolding

Oplysninger om forurening
Jeg kan oplyse om følgende forurening: _____
Forureningen stammer fra: _____
Navn på virksomhed: _____
Nuværende virksomhed
Ostagnet/nedgrøvet miljøfarligt affald
Tungmetaltækket Kæm
Andet Ca.
Udledning fra: _____
Farkantlæg
Evt. navnet på støtse/håndbæler: _____
Sted/adresse (evt. max. nr) hvor i: _____
Periode for forureningen (årstal): _____
Oplysningen er givet af: _____
Navn: _____
Adresse: _____
Jeg ønsker at være anonym
Hvis du har spørgsmål, så kontakt
Kolding Miljøgruppe
v/Mikael Betzer
Clemensgade 33
6000 Kolding
75 53 88 82

Hvordan kommer du i kontakt med Kolding Miljøgruppe?
Ved at bruge blanketten nedenfor på denne måde kan du sikre dig, at gruppen som medlem du ikke kan sælge at blive støtsemedlem, hvis Miljøgruppen holder jævnlige møder, og vi arbejder i mindre aktivitetsgrupper omkring forskellige opgaver og undersøgelser.

Kolding Miljøgruppe

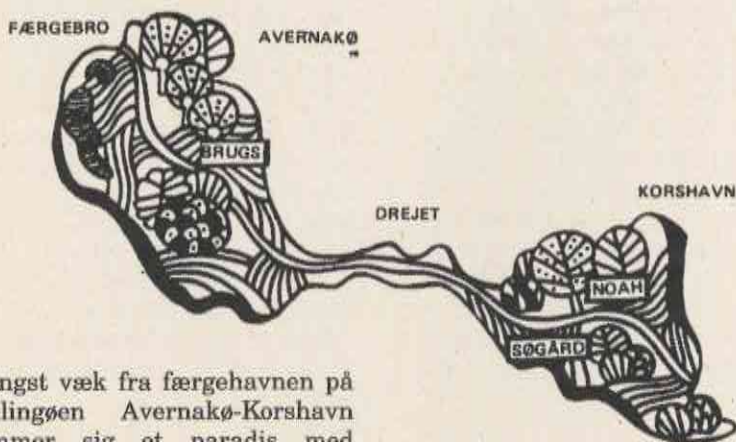
Jeg vil gerne være:
 Aktiv medlem - 50 kr halv år
 Støtsemedlem - 20 kr halv år

Navn: _____
Adresse: _____

FERIE I PARADIS

I mine øjne er Korshavn Danmarks flotteste småø. Ingredienserne er kuperede bakker, skov, levende hegn, overdrev, agre og vandhuller. Ej at forglemme – strand med stejle klinter og krumme odder. Naturens mangfoldighed går op i en højere enhed. NOAH's miljølejr ligger midt i smørhullet med overdådige udsigter og junglesti til stranden.

Længst væk fra færgen på tvillingøen Avernakø-Korshavn gemmer sig et paradys med NOAH's miljølejr. Fra en bakketop efter landsbyen Munke dukker Korshavns bjerge op og Drejet, som forbinder de to øer. Et blik på kortet røber, at på Korshavn ligger Vibensbjerg, Nattergalebjerg, Ørnebjerg og Ravnebjerg. I ly af sidstnævnte bjergtop på 33 meter og omgivet af lægivende skov er lejrpladsen diskret placeret i en huling i terrænet. Rundt omkring bølgter terrænet ned mod Det sydfynske Øhav. Fuglene kvadrer løs, mens jeg betragter de formidable udsigter: Et pænt udsnit af Sydfyn, en snip af Drejø og en bid af Ærø. Miljølejrens omgivelser tager pusten fra selv den mest kræsne natursker.

Lejren rejses

Jeg er ankommet til forlejren i slutningen af juni. Den vigtigste opgave er at få en uge med sol og godt samvær i de smukke og fredelige omgivelser, naturligvis afbrudt af praktiske gøremål. Lejren skal jo etableres, så den kan fun-

gere i de efterfølgende emneuger. I løbet af ugen rejses store forhenværende militærtelte, som har deltaget i Korea-krigen. Fire telte rummer sovepladserne, og et ekstrastort telt er køkken og spise-sted. I stedet for køleskabe er der to jordkældre i skyggen af træerne. En til mad og en til våde varer. Måltiderne tilberedes hovedsagelig af vegetariske og økologiske produkter. Fem høns spankulerer omkring i skoven, finder føde og

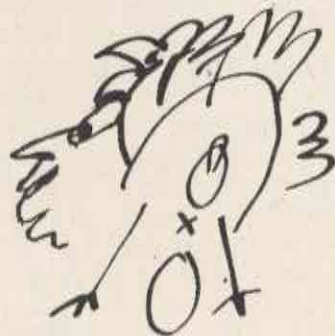

Illustration: Linda Balle

Druknet landskab

Det sydfynske øhav med sine 50 øer og holme, deriblandt tvillingøen Avernakø-Korshavn, udgør en unik landskabelig helhed. Fuglelivet er rigt og sjældne padder yngler på øerne. Øhavet er først og fremmest et resultat af det arbejde naturens bulldozer – Lillebæltsgletscheren har udført. Efter sidste istid har landet sænket sig, og det fremtræder nu som et druknet morænelandskab, hvor kun de højeste punkter rager op.

Øerne påvirkes stadig af landsænkningen, men også af havets nedbrydende kræfter. De åbne sydvestvendte klinter nedbrydes langsomt, og materialet aflejrer sig på øernes læsider i krumodder og strandvolde. Flere små øer er på den måde svejset sammen, f.eks. Avernakø og Korshavn.

lægger æg. Grøntsagerne leveres fra en gård i nærheden.

De sanitære faciliteter er et kapitel for sig: Der skal ikke tømmes WC-spande. En mult er etableret, hvor jeg kan sidde i ro og mag og nyde udsigten over det smukke øhav. Forresten er der kun tre minutters gang til en dukkert. Junglestien til sandstranden ryddes for brombærranker, så alle kan gå ned til vandet på bare fødder. Borde og bænke skrues sammen, og en bivak bygges i nærheden af aftenens samlingspunkt – bålpladsen. På miljølejren er hverdagens sengetider suspenderet for store og små.

Fra en nærliggende bakke af lejren følges solnedgangen over Fyn. En aften gik den ned som en blodrød appelsin. Neden for er Korshavns kvindelige former dækket af en mosaik af krat, overdrev, vandhuller, levende hegn og agre. Kyst-

linien slanger sig ud til færgehavnen seks kilometer væk. Efter solnedgang sætter Korshavns grønbrogede tudser i med en kvækkende koncert, der kan høres fra alle kanter af øen helt henne ved lejrbalet. Jo, – NOAH's Miljølejr emmer af *natur*, skal jeg hilse at sige.

Gift med naturen

På en nylig sammentømret bæk ved køkkenteltet spørger jeg nogle ølejrdeleger, hvorfor de tager på forlejren, og hvad naturen betyder for dem.

– Jeg deltager, fordi det er sjovt at bygge lejren op, indleder Henning Jensen, Århus. Naturmiljøet og de mennesker man træffer, kommer man meget tæt på. Man kan gå ned og smide alt tøjet og gå ud i vandet. Jeg har været her før en uge. Denne gang bliver jeg to uger. Naturen betyder sgu meget for mig. At leve i naturen og føle den – det er jo noget helt andet end en dum charterferie.

Illustration: Linda Balle

Kirstine Brøgger Jensen, København, er mit næste offer.

– Jeg kommer, fordi jeg har været med sidste år. Avernakø er en utrolig smuk ø. Når jeg kommer væk fra København og ud på Avernakø, så kommer jeg tættere på livet i det hele taget og tættere på naturen – vores eksistensgrundlag. Jeg kan være en del af den.

Her finder Kirstine fred, ro og harmoni og hun fortæller:

– Det kan blive så indviklet at leve i en by blandt mange mennesker, huse og beton. At komme herud og opleve fuglene, edderkopperne og myggene, der stikker om aftenen – det er fedt!

Fire år i træk har Anitta Wenskens, København, været med i ølejrens planlægningsgruppe og med på forlejrene.

– Jeg kan godt lide at være med specielt på forlejren, fordi jeg er med til at bygge den lejr op, som skal fungere for så mange mennesker, som den gør hvert år.

Anitta, der ellers har rejst meget rundt i Danmark, er faldet pladask for Korshavns natur og de rare øboere. Hun siger:

– Natur for mig betyder, at jeg kommer bedre i kontakt med mig selv. At jeg kommer mere i kontakt med de åndelige kræfter i mig selv, og det er meget fascinerende. Når jeg er i naturen, så er jeg bare gift med naturen! Altså, jeg er simpelthen direkte forelsket. F.eks. i år, hvor det har regnet så meget i juni, der synes jeg bare at farverne er endnu mere utrolige. Der er så grønt!

Vejen til visdom

Fra lejren fører en smal sti mig ned til vandet – først langs et stengærde med fri udsigt. Blå og røde pletter af kornblomst og valmue lyser op på brakmarken. Lidt efter forvandles stien til en junglesti, da jeg træder ind i skræntskoven. Brombær-ranker forsøger langsomt at erobre stien. Den slynger sig gennem den svale urskov, hvor kun små strejf af sollys trænger igennem. Duften af jordbund blandes i mine næsebor med blomstrende hyld.

Nede ved stranden bager solen fra en skyfri himmel. Jeg fortsætter til venstre. Under mine fødder knaser sten, sand og tang i skøn forening. I mit højre øre skulper bølgerne rytmisk og i mit venstre øre synger fuglene. Både har vind i sejlene, mens svaner drager af sted. Jeg går på en buet kystlinje ud til spidsen – Nakkeodde. Drejer om hjørnet og tiden bliver anderledes. På en sten sidder en ældre herre, der ligner Noah, – blot har han skæve øjne. Han kalder på mig og begynder straks at spørge løs:

*"Drejer himlen sig ikke rundt? Står ikke jorden stille? Kappes ikke sol og måne om deres baner? Hvem er den styrende kraft? Hvem trækker i alle trådene? Hvem er igangsætteren som selv forholder sig passiv? Kan det tænkes det er en mekanisme som virker helt af sig selv? Kan det tænkes at den drejer og snurrer rundt uden nogen sinde at kunne standse? Bliver ikke skyerne til regn og regnen til skyer? Hvem er det som udøser disse rige gaver? Hvem sætter dette vellystige apparat i scene uden selv at være indblandet? Vindene rejser sig i nord og blæser snart vestpå, snart østpå, og nogle hvirvler opad for at spredes i alle retninger. Hvem er han som således ånder ud og ind? Hvem er det som ryster og rusker i verden mens han selv forbliver ganske passiv? Bare nogen ville fortælle mig grunden til det hele!"**

Gustav Lohse

* Citat fra begyndelsen af kapitlet "Himlens omdrejninger". Sammen med to andre kapitler indgår det i "Forstanden drager nordpå" af filosofen Chuang-tse, der levede for knap 2500 år siden i Kina. Oversættelse af Søren Egerod. Udgivelse på Sankt Ansgars Forlag 1981.

Sydfynsk Miljøkamp

Sagnet fortæller om en heks, der ville anlægge en fast forbindelse fra Fyn til Avernakø. Hun boede i en bakke i Pipstorn Skov, men kunne ikke få fred for kirkeklokkerne på Avernakø. Da besluttede hun at ødelægge kirken og præsten, når han en søndag stod for alteret. Forklædet fyldte hun med jord og drog af sted; men der gik hul på forklædet. Det meste af jorden dryssede ud og blev til Katterød Rev. I raseri kylede hun en håndfuld sten mod kirken. De nåede kun til Bjørnø. Jer er Vor Herre evig taknemmelig for, at Avernakø ikke blev landfast med Fyn!

VVM

DEMOKRATI ELLER BLÆNDVÆRK

Der er efter hånden blevet skrevet og sagt meget om forløbet af undersøgelserne af en fast forbindelse mellem Danmark og Sverige. Og der har været en del utilfredshed og forvirring omkring miljørapporten. Den faste forbindelse over/under Øresund skal miljøvurderes gennem en VVM-procedure. Denne artikel skal derfor forsøge at klarlægge, hvad en VVM indebærer.

VVM – som er en forkortelse af *Vurdering af Virkninger på Miljøet* – er en procedure, hvor alle større anlæg, med betydelig indvirkning på miljøet skal miljøvurderes, inden de kan igang sættes. VVM er på den måde en del af grundlaget for den efterfølgende politiske beslutning om retningslinierne for et anlæg. VVM trådte i kraft i Danmark i juli 1989 på baggrund af et EF-direktiv fra 1985 (85/337/EØF).

Ideen med VVM er, at der så tidligt i projektdesignfasen som muligt foretages én samlet miljøvurdering af projektet. Og at offentligheden inddrages i beslutningerne omkring et projekt. Det er to fornuftige principper, der er al mulig grund til at støtte.

Men de hidtidige VVM-sager, hvoraf naturgaslageret i Stenlille og Øresundsforbindelsen er de mest omfattende, viser at det er nødvendigt at forholde sig kritisk til hele VVM processen, hvis man skal gøre sig håb om, at VVM kan få nogen styrke i dansk miljøpolitik. Jeg skal vende tilbage til denne diskussion senere. Før jeg går vi-

dere er det nødvendigt med lidt historie for at kunne forstå tilblivelsen af VVM.

VVM's historie

VVM eller EIA (Environmental Impact Assessment) som det hedder på amerikansk, blev introduceret i begyndelsen af 70'erne i USA. Miljøregulerings-situationen i USA var og er stadig noget anderledes end i Danmark, hvor en manglende overordnede fysisk planlægning var en af årsagerne til fremkomsten af EIA-proceduren. EIA er derfor oprindeligt designet til et system, der ikke indeholder en overordnede lokalisering politik.

EF-Kommissionen så alligevel nogle muligheder i EIA. Bl.a. i relation til at harmonisere krav til miljøvurderinger og samtidig muligheden for at blande sig i landenes fysiske planlægning, der for mange EF-lande er en hellig ko. Allerede i midten af 70'erne iværksatte EF-Kommissionen undersøgelser, der skulle belyse mulighederne for et EF EIA-system.

Danmark, repræsenteret ved Miljøstyrelsen, var meget passiv i diskussionerne om et EF EIA-system. Det skyldes hovedsageligt, at man var af den opfattelse, at Danmark gennem lands- og regionplanloven og godkendelser efter miljølovens kapitel 5 havde et system, der fuldt ud dækkede intentionerne i EIA. Diskussionerne om et EF EIA-system blev derfor ikke taget særligt alvorligt i Danmark. VVM (som jeg efterfølgende vil kalde det) tilføjer da heller ikke umiddelbart fundamentalt nye elementer til den fysiske planlægning og miljøgodkendelsessystemerne i Danmark.

VVM i Danmark

I bekendtgørelsen om VVM beskrives de anlæg, der skal gennemgå en VVM. Der er tale om 18 forskellige anlægstyper, et par eksempler er – integrerede kemiske anlæg – store trafik anlæg – visse typer af råstofvindning – feriehoteller og anlæg på søterritoriet. For at få det bedst mulige grundlag for beslutning, er der nogle bestemmelser om hvilke forhold, der skal beskrives og vurderes. Jeg skal ikke gå i detaljen her, men kun nævne nogle af de mest interessante;

- omgivelsernes tilstand før etablering af anlægget skal beskrives
- der er ikke noget krav om at alternative løsninger skal undersøges, men hvis der er undersøgt

Tegning: Ulla Hilden

alternative løsninger, så skal de beskrives

- der skal udarbejdes en teknisk beskrivelse, der indeholder et ikke-teknisk resumé, der kan bruges som grundlag for den offentlige høring.
- påvirkningen af miljøet skal vurderes incl. flora og fauna, landskabelige forhold, visuelle forhold, kulturarv mm.

Afhængigt af det aktuelle anlæg vil VVM-proceduren variere. Normalt udarbejder amtet et tillæg til regionplanen, som indeholder miljøvurderingen. VVM's tilknytning til lands- og regionplanlægningen betyder, at de samme regler for offentlig deltagelse gælder. Hvilket vil sige en offentlighedsperiode på 16 uger, der med den nye planlov nedsættes til 8 uger, hvor der kan afholdes borgermøder o.lign. Borgernes eller andre myndigheders indsigelser til projektet gennemgås af myndighederne, og det skal vurderes om indsigelserne skal resultere i ændringer af projektet. Derefter skal miljøministeren godkende regionplantillægget inden øvrige bygge- og miljøtilladelser kan gives. Efter 1. januar 1992 erstattes ministerens godkendelse af en vettoret hos Planstyrelsen.

Hvis VVM-redegørelsen udarbejdes som et landsplandirektiv, er det indtil videre i praksis den samme procedure, der er foregået. Det er blot Planstyrelsen eller Trafikministeriet, der er den ansvarlige myndighed. Det skal dog nævnes, at der ikke er noget lov-mæssigt krav om forudgående of-

fentlighedsfase som ved regionplantillæggene. Den offentlige "deltagelse" er kun sikret via an-kemuligheden i miljølovens kapitel 5.

Den sidste mulighed er en VVM-redegørelse i forbindelse med en anlægslov. Hvilket er tilfældet ved Øresundsforbindelsen. Der er ikke nogen tvivl om hvilke anlæg/projekter, der skal gennemgå en VVM, men anlæg der etableres med en anlægslov er undtaget VVM-bekendtgørelsen. Det er typisk store infrastruktur-anlæg. Det lyder lidt som en modsætning, men pointen er at en anlægslov behandles af Folketinget. Folketinget bliver derfor gennem det lovforberedende arbejde ansvarlige for undersøgelserne.

Det forudsættes i EF-direktivet at der ved en anlægslov, som et minimum foretages de miljøvurderinger, der er beskrevet i direktivet og den danske bekendtgørelse.

Der er indgået en uformel aftale mellem Miljøministeriet og Trafikministeriet (det vil oftest være Trafikministeriet, der er den ansvarlige myndighed ved anlægslove), der sikrer at EF-direktivet overholdes, og det betyder bl.a. følgende:

- der skal udarbejdes en miljøvurdering, der skal være tilgængelig samtidig med fremsættelsen af anlægsloven til førstebehandling. I forslaget til anlægsloven skal der være en henvisning til miljøvurderingen.
- fortolkningen af offentlighedsperioden er i denne situation lidt speciel. Der argumenteres med at Folketingets lovforberedende arbejde er en offentlig proces, hvor borgere har mulighed for at påvirke politikerne.

Styrker og svagheder i VVM

Styrken ved VVM er, at alle kendte miljøpåvirkninger i princippet vurderes og overvejes inden projektet påbegyndes. VVM tilføres det nye, at miljøvurderingerne og lokaliseringsmæssige forhold vurderes i én samlet proces. Myndigheder og offentligheden inddrages ligeledes tidligere i processen og på den måde indeholder VVM potentielle muligheder for en mere forebyggende miljøregulering.

I forhold til den eksisterende regulering på miljø- og planlægningsområdet tilfører VVM også nogle nye aspekter i vurderingen; påvirkning af flora og fauna, visuelle forhold, landskabelige forhold, kulturarv mm. skal vurderes i en VVM-sag.

Tegning: Ulla Hilden

Min vurdering er, at VVM i princippet er et godt instrument, der kan tilvejebringe et fornuftigt beslutningsgrundlag. Men det er samtidigt forholdsvist omfangsrigt at gennemføre en VVM, derfor skal man ikke nødvendigvis for enhver pris presse VVM ned over alle sager. Lands- og regionplanlægningen og miljøgodkendelser efter miljøloven er velfungerende og indarbejdede systemer, der i en række tilfælde vil være tilstrækkelig til at sikre en ordentlig vurdering.

Men en ting er principper, en anden er, hvordan det så virker i praksis. Jeg vil lige påpege at VVM er et relativt nyt system i Danmark, der er gennemført godt 10 VVM sager. Erfaringerne med systemet er derfor noget begrænset. Men det er dog muligt at pege på nogle problemer og svagheder ved systemet.

Der er et problem, der i sin karakter er lidt svær at løse. VVM foretages meget tidligt i projektførelsen, og der er allerede flere eksempler på at detaljplanlægningen har ændret betydeligt på et projekt, og dermed også ændret på de potentielle virkninger på miljøet. Skal man så gennemføre en ny VVM? Et eksempel er naturgasdepotet i Stenlille, hvor Dangas har fundet ud af, at de bliver nødt til at ændre på placeringen af en afbrøndene. Det betyder nye sikkerhedszoner, hvilket vil sige at andre/nye naboer arealer bliver berørt af anlægget, skal den ændring ud til en ny offentlig høring? Det skitserede problem er nærmest af proces teknisk karakter.

Et andet og lidt mere alvorligt problem er gammelkendt på miljøområdet; politisk vilje.

Sagen omkring naturgasdepotet i Stenlille et eksempel på en hæderlig og god VVM. Der er blevet udarbejdet en grundig miljøteknisk redegørelse, offentligheden er blevet løbende informeret gennem husomdelte aviser og pjecer, og der er blevet holdt borgermøder om anlægget. Dermed ikke sagt at anlægget er uden problemer, men VVM-processen har fungeret og bidraget til en diskussion om anlægget. En af årsagerne til at sagen forløb godt, har nok været de statslige naturgasaftaler; uanset resultatet af VVM'en kunne Dangas være rimelig sikre på at få en tilladelse til at etablere et gasdepot.

En anden og meget mere problem fyldt sag er Øresundsforbindelsen. Jeg vil ikke gå nærmere ind i sagen, men blot kommentere noget af forløbet. Fra et juridisk synspunkt er et min vurdering, at VVM proceduren i princippet er blevet overholdt. Der er blevet udarbejdet en miljøredogørelse, som er blevet offentliggjort endda, før den i princippet skulle. Der er al mulig grund til at kritisere miljørapporten (se forrige NOAH blad). Det er dog gjort af så mange andre, så jeg vil ikke spilde krudt på det her.

Det meget kritisable i hele Øresundssagen er regeringens og Socialdemokratiets forsøg på at føre offentlighed bag lyset med deres principbeslutning om projektets udformning. Den politiske beslutning om linieføring, brotype osv. blev taget, inden miljørapporten var færdig. Beslutningen bygger derfor ikke på vurderingerne af virkningerne på miljøet, men udelukkende på en tvivlsom økonomiske ønsketænkning. Det er forkasteligt at regeringen og dets sam-

spils-parter, som de eneste, underminerer og VVM processen. Den politiske beslutning, der blev taget, har gjort miljørapporten til spild af tid.

På trods regeringens og Socialdemokratiets forsøg på at krybe udenom, så er der noget, der tyder på, at der vil komme nogle vurderinger på forskellige tunnelloesninger. De burde have været med i den oprindelige miljørapport.

Konklusionen på denne snak er, at VVM selvfølgelig ikke ændrer på de politiske forhold, men jeg tror på, at VVM kan være med til at sikre en større og mere åben debat om forskellige konsekvenser ved et påtænkt anlæg. Og jeg er enig med lederen i forrige NOAH blad, der kalder på den kritiske offentlighed. VVM giver mulighed for offentlig deltagelse i processen, og hvad det medfører af gode og dårlige sider, så det er om at udnytte den mulighed.

Til sidst et par ord om den nærmeste fremtid. I øjeblikket er EF-Kommissionen ved at lave en bedømmelse af, hvordan VVM er blevet ført ud i livet, og hvordan det fungerer i de forskellige EF lande. Der er ingen tvivl om, at Kommissionen satser meget på, at VVM bliver et bærende element i EF's miljøpolitik. Jeg tror, at VVM inden for de kommende vil blive udvidet til også at omfatte plan og programmer og ikke kun enkelt projekter som nu. Det åbner for nogle helt nye perspektiver, regeringens handlingsplan for landbrug og miljø ville aldrig have kunne passere en offentlig debat.

Morten Andersson
Videncenter for
Miljøvurdering

Videncenter for Miljøvurdering blev startet på Institut for Miljø, Teknologi og Samfund på RUC, i forbindelse med indførelsen af VVM i Danmark. Centeret er etableret med støtte fra Planstyrelsen. Formålet er at lave et forskningsmiljø for miljøvurderinger og problemstillinger indenfor VVM-området.

For yderligere oplysninger kan henvises til rapporten: Vurdering af virkninger på miljøet - et beslutningsgrundlag? Arbejdsrapport udgivet af Planstyrelsen.

Undtagelsesvis vil vi lade læseren kigge med i vores interne korrespondance. Årsagen er at Miljøminister Per Stig Møller har reageret på LEDEREN i NOAH-bladets aprilnummer.

Kommentarer til NOAH-bladet
af
Miljøminister Per Stig Møller

I aprilnummeret af "NOAH-bladet" skriver Peter Fabricius en leder, hvori han kritiserer, at jeg ikke har fjernet Esbjerg Fiskeindustri direktør fra Miljøankenævnet. Samtidig opfordrer han Miljøankenævnets formand til i stedet at se bort fra direktøren.

Lederen afslører to uheldige ting. For det første, at Peter Fabricius har problemer med retsbevidstheden. Eftersom direktøren har anket skyldsspørgsmålet til landsretten, er skylden ikke fastslået, før landsretten har talt, hvorfor jeg ikke kan foretage nogen som helst sanktion. Sæt landsretten erklærer ham uskyldig - så har jeg udøvet sanktioner på forkert grundlag. For det andet afslører lederen, at Peter Fabricius ikke læser aviser. Gjorde han det, ville han vide, at jeg har udtalt, at Miljøankenævnets formand suverænt leder og fordeler arbejdet, og at formanden faktisk har meddelt, at han indtil landsrettens kendelse forligger vil se bort fra ham, ligesom han ville have vidst, at jeg vil bede om at få en anden i ankenævnet, hvis landsretten bekræfter byrettens dom.

Man må sandelig håbe, at NOAH-bladets artikler i almindelighed er bedre funderet end Peter Fabricius' leder.

INHABILITET

"Indelig" - tænker man, - vendelig fra miljømyndere de at gik, der kan man
kon og som forklæret sig for andre potentielle syndere til at vægte miljøet
fra for kortvarig økonomisk gevinst".
Tidligere på året fik Esbjerg Fiskeindustri en tilladelse på 1,5 millioner
kroner. Den tilladelse blev senere trukket tilbage og en betydelig
stråkte en personlig bøde på kr. 15.000. - Miljøloven gik ind og en betydelig
bøde tre pct. af den danske miljølovgivning tilføjet er andet end venter.
Men så kom venter og samtidig med at de gamle skulde deklareret af den
i udsættelse miljøminister Per Stig Møller har næglet direktøren for
Esbjerg Fiskeindustri. Hans Borg Madsen - tidligere på sin tur en nyd-
sig skid som beskikket medlem af Miljøankenævnet.
er et spørgsmål om troværdighed. Det har tidligere været et diskus-
sionspunkt i forbindelse med miljølovgivningen.
"Inhabilitet" af Madsen. For alle involverede parter rimeligt svare
til at blakket fortid har en eller flere af medlemmerne har fået
en i klapper i Miljøministeriet træffe af anvendelse formid-
- samt 3 eller 4 beskikende medlemmer, som skal være oplyst
de det aktuelle område. De beskikede medlemmer udpeges af
Peter Fabricius

Det er altid rart at få læserkommentarer - både ros og ris. Og ovenstående kommentarer må vel betragtes som værende af den sidstnævnte slags.

Jeg skal straks beklage at mit svar kommer så sent, men her er det ihvert fald.

Miljøministeren påpeger to uheldige omstændigheder ved LEDEREN i NOAH-bladets aprilnummer. Den ene vil jeg uforbeholdent tage på mine skuldre, den anden vil jeg godt forklare.

- At direktøren for Esbjerg Fiskerindustri havde anket skyldsspørgsmålet til landsretten bør, som Miljøministeren rigtigt fremhæver, udskyde eventuelle sanktioner. Anken var imidlertid undgået min opmærksomhed. Det er en rimelig kritik af min research. Jeg beklager.
- Det andet punkt, som Miljøministeren fremhæver, er, at der er fremkommet udtalelser fra både Miljøministeren og Miljøankenævnets formand, som ligger i tråd med det, jeg skriver i LEDEREN. At disse udtalelser ikke har fået indflydelse på min LEDER skyldes ikke, at jeg ikke læser aviser, men at produktionstiden på et græsrodsblad som NOAH-bladet kan være urimelig lang. I dette tilfælde så lang at "sagen" har ændret sig radikalt fra jeg skrev LEDEREN, til NOAH-bladet kom på gaden. Det er beklageligt, men til tider uundgåeligt. Men glædeligt er det jo trods alt, at vi er enige i LEDERENS pointe.

Men venlig hilsen

Peter Fabricius
NOAH-bladet.

INDHOLD

Leder	2
Natursyn	3
NOAH kort og lokalt	8
Miljøkonkurrence	9
Naturen er stum	10
Miljøsk	13
Øl og vand i Kolding	14
Ferie i Paradis	18
VVM, demokrati eller blændværk ..	20
Brev til miljøministeren	23

ERIK ZINGLERSEN

SKOUBOVÆNGETS ALLE 18

4000 ROSKILDE

Miljøvarpen synes at ungerne skal vide noget om omgivelserne, så deres natursyn som voksne kan blive sundt og "beredygtigt"

Tegning: Søren Nielsen

Miljøbevægelsen NOAH

NOAH arbejder for at forbedre det levende miljø ved aktivt at bekæmpe miljødelæggelsen og dens årsager - og anvise alternativer.

NOAH har emne- og lokalgrupper over hele landet for mennesker, som er blevet trætte af bare at sidde og se til. Hvis du vil være med i en NOAH-gruppe, kan du kontakte NOAHs sekretariat og få råd og vejledning.

Gennem NOAH-bladet og publikationer fra NOAHs forlag formidles en alsidig indsigt i miljøproblemernes årsager, konsekvenser og mulige løsninger.

NOAHs Støttekreds

Hvis du gerne vil støtte NOAHs arbejde, kan du være med i NOAHs Støttekreds. Her vil du et par gange om året få et nyhedsbrev om, hvad dine penge bliver brugt til. Støttebeløb kan fratrækkes på selvangivelsen i henhold til gældende lovgivning. Indbetal dit støttebeløb på giro 5 56 00 39

